

De leider als 'herder 2.0'

'Tien kenmerken van een goede leidinggevende'; 'zeven eigenschappen van een manager', het wemelt op internet van de sites waar je je als 'leider' aan kunt spiegelen. De lijstjes met positieve kwalificaties ('visionair', 'eerlijk', 'voorbeeldig', 'communicatief') zijn goed te benutten bij de dagelijkse nieuwsberichten, nu in de samenleving alom de roep om goed leiderschap klinkt. Tegen die achtergrond verbaast het niet dat ook in de kerk de vraag wordt gesteld. 'Dienend leiderschap' lijkt het toverwoord. Maar hoe zou dat eruit kunnen zien?

De combinatie 'dienend leiderschap' kan makkelijk worden misverstaan, alsof het erom zou gaan dat je als 'gekke Henkie' zonder morren alle vervelende klusjes opknapt en dat je het iedereen naar de zin maakt. Het is al even onjuist te denken dat je anderen jouw wensen kunt laten vervullen. Bij het dienende leiderschap gaat het er in de eerste plaats om dat jijzelf Degene dient, die je geroepen heeft: Jezus Christus, de Goede Herder. Om maar meteen twee schoten voor de boeg te lossen: Jezus vraagt van ons dat je als leider vooral *herder* bent. En de missionaire context is dé plek waar dit type leiderschap geboren wordt.

Nu zijn we in de kerkelijke setting wel gewend een dominee aan te duiden als 'herder en leraar'; de gemeente is de kudde. Graag zou ik wat stof van dat cliché afblazen, om te komen tot een beeld van de leider als 'herder 2.0'.

Rode draad

Vooraf in het Johannes-evangelie vinden we veel over de leerling als leider, in combinatie met de metafoor van het herderschap. 'Weid mijn lammeren', 'Hoed mijn schapen' – klinkt het als Petrus, na diens verloochening van Jezus opnieuw in dienst wordt genomen. De passage eindigt met een onderstreping van de oproep 'Volgt u Mij!'

Het is een prachtige illustratie van één van de rode draden in het evangelie: Jezus noemt zichzelf als de Goede Herder, die zijn leven inzet voor zijn schapen. Dat komt duidelijk naar voren in de manier waarop Johannes de episode in Gethsemané schildert. Wanneer de Opgestane Jezus zijn discipelen weer opzoekt, zegt Hij 'Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zend Ik ook u.' Als herder, blijkbaar.

Ideaal

Die beeldspraak van de 'herder' heeft oude papieren. In het Oude Testament lezen we op diverse plekken dat Israël zichzelf zag als een kudde, die door God door de woestijn is geleid, bijvoorbeeld in de Psalmen (79, 80, 95, 100). In de geliefde Psalm 23 betreft David het op zichzelf: God die als een herder zijn leven leidt. De oer-koning van Israël was herder. Bij omliggende volken tooiden koningen zichzelf met de titel herder, maar in het Oude Testament zien we dat niet op die manier terug bij koningen van Israël. God zelf is het die door middel van zijn profeten de leiders het hoge ideaal van zijn herderschap voorhoudt. Een goede leider is als een herder voor zijn volk. In diezelfde lijn schaaft Jezus zich later, als hij scherpe kritiek uit op leiders die vergeten herder te zijn. 'Ik ben de goede Herder', zegt hij op een gegeven moment en daarmee gaat Hij nog een stap verder. In Jezus is het herderschap van God zichtbaar en tastbaar geworden.

Als geen andere herder bekommert Hij zich om zijn kudde. Hij heeft oog voor het verlorene. Zijn hart gaat uit naar de schare die wordt aangeduid als een kudde 'schapen zonder Herder'. De evangelisten beschrijven Jezus' totale identificatie met het lot van de schapen.

Spiegel

Als we ergens *dienend* leiderschap kunnen leren, dan hier. Voor elke discipel die geroepen is tot leiderschap heeft Jezus, de Goede Herder, de functie van een spiegel, een kritisch tegenover. Ben je

vooral uit op behoud van je positie? Heb je de gemeente nodig voor je eigenwaarde? Of ben je gericht op het welzijn van de kudde? Focus je vooral op de status quo? Of ga je de gemeente werkelijk voor, omdat het Koninkrijk verderop ligt? Span je je optimaal in om de kudde te voorzien van goed voedsel? Of leid je ze vooral langs platgetreden paden en afgegraasde weiden? Ben je alert op de gevaren die de kudde bedreigen? Laat je je raken door wat er bij de kudde leeft? Heb je oog voor het schaap dat is afgedwaald? Het gaat uiteindelijk niet om jouw kudde, maar om de schapen van de grote Herder.

Spannend

Volgens mij snakken we in ons land, in de kerk, vandaag naar dit type leiders, die trekken vertonen van de Goede Herder. Dan ben je met innerlijke ontferming bewogen om de mensen die ronddwalen als schapen zonder herder. Dan ken je de vragen, angsten en onzekerheden, die aan de grondslag liggen van het oprukkende populisme. Hun zorgen gaan je aan het hart, zonder dat je meteen hun antwoorden overneemt. Ik denk dat juist de leiders van missionaire gemeenten veel kunnen representeren van dit herderschap.

Het blijft een spannende combinatie: leerling zijn en tegelijk geroepen zijn om als herder te dienen. Het beste advies dat je kunt krijgen is de aansporing om te leven vanuit de verlossing en vergeving die in Christus werkelijkheid is geworden. Hij heeft zijn leven ons gegeven, opdat wij vrij uit zouden gaan.

Goede raad

We zijn geroepen Hem te volgen. Laten we geen energie verspillen aan het letten op andere leiders, op wat zij kunnen, waartoe zij geroepen zijn. Laten we vooral daarop gericht zijn Jezus Christus gelijkvormig te worden. Paulus geeft in Handelingen 20 een goede raad: 'Ziet toe op uzelf en op heel de kudde, te midden waarvan de Heilige Geest u tot opzieners aangesteld heeft om de gemeente van God te weiden, die Hij verkregen heeft door zijn eigen bloed.' Ter bemoediging roep ik de graag de tekst van Petrus in herinnering: 'Als de Opperherder verschijnt, dan zult u de onverwelkbare krans van de heerlijkheid ontvangen.'

Ds. Sjaak van den Berg

Deze bijdrage is gebaseerd op een lezing tijdens de jaarlijkse tweedaagse conferentie voor missionaire werkers en predikanten van de IZB.

Ook gepubliceerd in Confessioneel.